

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-55>

УДК 336.7

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ ПРОДУКТІВ ЯК ЗАПОРУКА АКТИВІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОЩАДБАНК»

DIVERSIFICATION OF BANKING CREDIT PRODUCTS AS A GUARANTEE OF ACTIVE CREDIT ACTIVITY OF JSK OSCHADBANK

Рибіна Лариса Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7959-8794>**Зімін Микита Олександрович**магістрант,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7990-4245>**Rybina Larysa, Zimin Mykyta**
Sumy National Agrarian University

Стаття присвячена актуальним питанням диверсифікації банківської діяльності в контексті розширення пропозиції банківських кредитних продуктів, які б задовольняли вимоги клієнтів, які були розглянуті на прикладі АТ «Ощадбанк». Функціонування банківських установ передбачає випуск банківських продуктів. Реалізація банками кредитних функцій передбачає наявність в їхньому розпорядженні кредитних банківських продуктів, які необхідні для здійснення кредитних банківських операцій. В конкурентних умовах функціонування фінансового ринку саме обсяг і якість банківських продуктів, якими володіють банки, визначають головні сфери й напрями їхньої діяльності, склад клієнтури та рівень одержуваних доходів. З огляду на це питання дослідження сутності поняття банківський кредитний продукт та узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців є актуальним. Проаналізовано кредитні продукти Ощадбанку, наведено їх характеристики та ознаки.

Ключові слова: диверсифікація, кредитна діяльність, банківська установа, кредитний продукт, потреби клієнта.

Статья посвящена актуальным вопросам диверсификации банковской деятельности в контексте расширения предложения банковских кредитных продуктов, удовлетворяющих требованиям клиентов, которые были рассмотрены на примере АО «Сбербанк». Функционирование банковских учреждений предполагает выпуск банковских товаров. Реализация банками кредитных функций предполагает наличие в их распоряжении кредитных банковских продуктов, необходимых для осуществления кредитных банковских операций. В конкурентных условиях функционирования финансового рынка именно объем и качество банковских продуктов, которыми владеют банки, определяют основные сферы и направления их деятельности, состав клиентуры и уровень получаемых доходов. Учитывая этот вопрос исследование сущности понятия банковский кредитный продукт и обобщение взглядов отечественных и зарубежных ученых актуально. Проанализированы кредитные продукты Сбербанка, приведены их характеристики и признаки.

Ключевые слова: диверсификация, кредитная деятельность, банковское учреждение, кредитный продукт, потребности клиентов.

The article is devoted to topical issues of diversification of banking activities in terms of increasing the supply of bank loan products that meet the customer requirements. A necessary condition for ensuring the stability of the banking system is the development of bank lending. Diversification is one approach to development. But it requires professional management and good market knowledge. The constant change in the conjuncture of the banking services market and openness to the external environment require banks to be in constant search for markets and search for new loan products. The implementation of credit functions by banks presupposes the availability of credit products at their disposal, which are needed for credit operations. In the competitive environment of the functioning

of the financial market, the volume and quality of banking products determine the main directions and directions of their activities, the composition of the clientele and the level of income received. In this regard, it is relevant to study the essence of the concept of a bank loan product and generalize the views of domestic and foreign scientists. The aim of the study is to analyze the diversification of banking activities in the context of expanding the offer of bank loan products that meet the requirements of customers, using the example of loan products of Oschadbank JSC. The results of the analysis of the diversification of credit products in Oschadbank JSC showed that the development of any credit product should take into account consumer advantages and the capabilities of its potential borrowers. If, in order to increase the attractiveness of the product to the consumer, it is impossible to reduce its price – the loan interest rate, then the bank can change its other consumer characteristics. These characteristics may include lending and servicing procedures. The greatest effect from a new loan product will be achieved through additional benefits for borrowers – privileges. Of greater interest to borrowers is precisely the set related services and benefits that ensure the loan is unique and targeted nature, which will distinguish it from loans provided for general conditions. Providing certain benefits will stimulate interest customers to loans, making them more affordable, which is very important in practice.

Keywords: diversification, lending, banking institution, loan product, customer needs.

Постановка проблеми. Ріст конкуренції та потреба відповідати сучасним вимогам змушує банківські установи розробляти нові кредитні продукти для утримання старих і залучення нових клієнтів з урахуванням їх підприємницьких чи споживчих потреб. Розподіл залучених чи наявних у банку коштів між великою кількістю клієнтів для мінімізації ризиків і можливих збитків, і навіть отримання вищого доходу, тобто диверсифікація кредитів, є невід'ємною частиною успішного функціонування банківських установ. Саме диверсифікація кредитів дозволяє підтримувати ліквідність банку на достатньому рівні, навіть у разі відмови того чи іншого позичальника відповідати за своїми кредитними зобов'язаннями. Тому питання аналізу існуючих банківських кредитних продуктів для їх удосконалення з врахуванням потреб клієнтів банку і підвищення якості залишаються актуальними для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення сутності, класифікації банківських продуктів в цілому та кредитних продуктів зокрема, і їх управлінням займалися Катан Л.І., Дзюблюк О.В., Демчук Н.І., Степура А.Т., Мороз С.В., Мейш В.О. та інші. Питання процесів диверсифікації банківських продуктів піднімалися у працях Білик О.І., Голуб Р.Р., Гудзь Ю.М., Гончаренко О.В. та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо велику кількість наукових праць, присвячених кредитній діяльності банківських установ, яка реалізується через продаж кредитних продуктів, деякі питання диверсифікації кредитних продуктів банків залишаються недостатньо розглянутими через зростання сучасних вимог їх клієнтів і потребують детальнішого вивчення та аналізу. Зокрема,

невирішеними залишається питання розгляду диверсифікації банківських кредитних продуктів як засобу задоволення потреб клієнтів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз диверсифікації банківської діяльності в контексті розширення пропозиції банківських кредитних продуктів, які б задовольняли вимоги клієнтів на прикладі кредитних продуктів АТ «Ощадбанк».

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із основних елементів ринкової інфраструктури, що має визначальний вплив на економічний розвиток будь-якої країни, виступає банківська система. Умовою забезпечення стабільності банківської системи є розвиток банківського кредитування. Але падіння кредитування на тлі високої капіталізації, ліквідності та операційної ефективності банків свідчить про системні проблеми у політиці регулювання їх кредитної діяльності. Підтвердженням цьому є те, що спостерігається зростання кредитування небанківськими фінансовими установами. Наприклад, за 9 місяців 2019 року кредитні спілки збільшили свій кредитний портфель на 12 %, приріст обсягу позик, наданих фінансовими компаніями, послуг з факторингу – 34%, фінансового лізингу – 69 %. Це свідчить про те, що кредитування в Україні можливе, і залежить у тому числі від політики регулятора ринку [1]. Мороз С.В. і Мейш В.О. виділяють три основні групи факторів, які визначають кредитну активність банків:

– правові фактори, зокрема, забезпечення верховенства права, надійність захисту прав кредиторів, ефективність роботи судових органів, правоохоронних та виконавчих служб;

– монетарні фактори, зокрема, процентні ставки, які визначають вартість кредитних

ресурсів, відповідно, рівень попиту на кредитні продукти, і залежать від облікової ставки;

– регуляторні фактори, зокрема, вимоги регулятора щодо оцінки ризиків банків за активними операціями та застави, що виступає забезпеченням за такими операціями [1].

Необхідність посилення вимог регулятора щодо оцінки ризиків банків за активними операціями, в тому числі, кредитними, зумовлена ростом проблемної заборгованості банківської установи. Адже наслідком зростання питомої ваги у банківському кредитному портфелі проблемної кредитної заборгованості є зростання обсягів відрахувань в резерви на відшкодування втрат за кредитними операціями та зростання витрат на адміністрування проблемних кредитів, що негативно відображається на кінцевому фінансовому результаті діяльності банківської установи. А тому, крім зовнішніх чинників кредитної активності банків, Волкова Н.І. та Віньогора Д.С. відмічають внутрішні чинники, що пов'язані з діяльністю самого банку, які призводять до росту проблемної заборгованості, а саме:

– неповна чи невірогідна інформація про позичальника;

– недостатньо продумана та розроблена кредитна політика банку;

– неякісна оцінка кредитоспроможності позичальника;

– недостатній рівень контролю за позичальником після видачі кредиту [2].

Кредитна активність банківської установи зумовлює її розвиток. Для розвитку банківська установа може обирати інтеграційні або диверсифікаційні підходи. Досліджуючи сут-

ність поняття «диверсифікація» О.І. Білик, Р.Р. Голуб дійшли висновку, що це поняття має множинність значень і широку сферу застосування і розуміють під ним розміщення ресурсів банку в активах, різних за характеристиками з урахуванням вимог ринку, високої конкурентоздатності, підвищеної прибутковості та зниження ризикованості діяльності банківської установи [3].

Пантелєєва Н.М. уявляє диверсифікацію банківської діяльності як комплекс заходів, що проводяться за двома напрямками: 1) розширення спектру банківських продуктів і послуг, вихід на нові ринки, робота з новими групами клієнтів через нові технології; 2) проникнення в інші види бізнесу, що виходять за межі банківського. Новими нішами і точками зростання банківського бізнесу, на думку Пантелєєвої Н.М. є: кредитування малого та середнього бізнесу; роздрібний бізнес у сфері іпотеки й автокредитування; синдиковане кредитування та інші види банківських послуг інтегрованих з послугами інших фінансових компаній (страхових, управлінських компаній тощо) [4].

Дзюблук О.В. зазначає, що сучасне мінливе зовнішнє середовище банку вимагає росту диверсифікації його діяльності, в тому числі кредитної. Це означає, що банки повинні запропонувати ринку все більшу кількість нових кредитних продуктів. Це допоможе підвищити банку його конкурентоспроможність, з одного боку, а з іншого сприятиме забезпеченню реального сектору необхідними фінансовими ресурсами, внаслідок зростання ВВП та досягнення стабілізації економічної ситуації і, відповідно стабілізації в банківській системі [5].

Під кредитним продуктом Дзюблук О.В. розуміє конкретний вид банківського кредиту, який створюється відповідно до кредитної політики банку і є підсистемою кредиту, що включає якісні і кількісні характеристики, які базуються на споживчих перевагах клієнтів банку. А під новим кредитним банківським продуктом – кредитний продукт, який був запропонований банком на вітчизняному ринку уперше; кредитний продукт, який користується попитом на світових фінансових ринках, але на вітчизняному ринку з'явився уперше [5].

Функціональну сутність банківського кредитного продукту можна представити схемою (рисунок 1).

Набір якісних і кількісних характеристик банківських кредитних продуктів саме і визначає потреби суб'єктів кредитних відносин – позичальників. Кількісні характеристики кредитного

Рис. 1. Функціональна сутність банківського кредитного продукту

Джерело: побудовано на основі [6]

продукту – це, насамперед, його вартість, ціна, яка представлена відсотковою ставкою (платою за кредит), термін, розміри кредиту. Якісні характеристики – це забезпечення кредиту, ризику кредиту, рівень відповідності задоволення потреб позичальника, певні пільги для позичальника [5]. Зміна цих характеристик кредитів дозволяє клієнтам банку отримати від нього грошові кошти, що відповідають їхнім потребам та особливостям.

Таким чином, з метою задоволення потреб клієнтів банк розробляє і пропонує різноманітні кредитні продукти як для фізичних осіб, так і для бізнесу. Кредитні продукти відрізняються, насамперед, за цільовим призначенням, яке і визначає вид банківського кредиту (іпотечний, кеш-кредит, автокредит, споживчий тощо), за лімітом, строком кредитування, процентними ставками, забезпеченням. При виборі кредитного продукту клієнт, в першу чергу, звертає увагу на плату за кредит, яка має прямий вплив на його витрати у майбутньому, і залежить від величини процентної ставки та комісії. Процентна ставка, у свою чергу, визначається кон'юнктурою кредитного ринку, рейтингу банку, масштабу його діяльності на кредитному ринку та якістю кредитного портфелю.

Розглянемо процес диверсифікації банківських кредитних продуктів на прикладі АТ «Ощадбанк», який на сьогодні згідно класифікації Національного банку України є одним із системно важливих банків, що зумовлюється такими обставинами. По-перше, АТ «Ощадбанк» має вагому частку на банківському ринку, а по-друге, його потенційне банкрутство можливе тільки за умови порушення стабільності фінансової системи країни в цілому. Відповідно на АТ «Ощадбанк» поширюються підвищені вимоги (достатність капіталу, формування резервів під боргові зобов'язання), які здатні мінімізувати ризики порушення його фінансової стабільності, а також у випадку його потенційного банкрутства держава здійснює до капіталізацію банку для виходу його із кризи і підтримки у посткризовий період. Ці аспекти діяльності АТ «Ощадбанк» Л.О. Вдовенко [7] відносить до переваг формування кредитної політики як одного із державних банків, який є другим за розміром активів фінансовим інститутом серед усіх банків України із найбільшою кількістю відділень, що налічує майже 1 800 установ, у яких обслуговуються понад 7 мільйонів клієнтів: фізичні особи, підприємства малого і середнього бізнесу, а також найбільші компанії України

приватної та державної форм власності. Кількість представників сектору мікро-, малого та середнього бізнесу на обслуговуванні в Ощадбанку на початку квітня 2021 року сягнула 200 тисяч [8].

АТ «Ощадбанк» є лідером серед банків у сфері кредитування фізичних осіб. За даними експертів АТ Ощадбанк активно надає кредити на придбання нерухомості на первинному та вторинному ринках, кредити під заставу нерухомості, автокредити (як на нові автомобілі, так і з пробігом), карткові та кеш-кредити. В першому півріччі 2021 року Ощадбанк збільшив роздрібний кредитний портфель майже втричі порівняно з відповідним періодом минулого року – більш ніж на 2 млрд. грн. Загальний обсяг кредитного портфелю на початок липня перевищив 13,4 млрд. грн. При цьому обсяги автокредитування збільшилися вдвічі, а за іпотекою – втричі. З початку 2021 року Ощадбанк досяг позначки 2 млрд. грн. виданих кредитів на придбання нових та вживаних авто і 1 млрд. виданих іпотек [9].

За анкетними даними клієнтами АТ КБ Ощадбанк переважно є офіційно одружені люди, віком від 30-50 років, які займають в основному керівні посади та працюють менеджерами. Найбільшими попитом користувались такі кредитні продукти, як автокредитування (71%), іпотечне кредитування (73%) та кеш-кредит (56%). При цьому рівень прострочення по роздрібних кредитах Ощадбанку, виданих після 2014 року, не перевищує 1% [9].

Незважаючи на карантинні обмеження, коли в країні знизився рівень споживчої активності як з боку населення, так і суб'єктів підприємницької діяльності, АТ «Ощадбанк» залишається у списку лідерів на кредитному банківському ринку і має позитивну динаміку кредитування населення, зокрема, за такими видами кредитів, як іпотечне кредитування і автокредитування. З початку року видано 1100 іпотечних кредитів на суму 600 млн. грн. і 3310 автокредитів на суму 1,5 млрд. грн. Автокредитування Ощадбанк відновив з 2016 року і на сьогодні посідає друге місце на цьому ринку (26% складає його частка ринку). Це пов'язано з тим, що банк зменшив відсоткові ставки на 2-3 відсоткові пункти в залежності від строку кредитування і початкового внеску по автокредитах в рамках програми «Ощад Драйв», яка стала найбільш популярною серед клієнтів банку. Таким чином, якщо початковий внесок клієнта складає від 40% до 70%, а строк, на який береться кредит, – один рік, то відсоткова

ставка по кредиту складає лише 0,01% річних. Максимальна ставка за програмою – 11,59% річних при первинному внеску 10% і терміні кредитування від 5 до 7 років. Також банк скасував одноразову комісію для кредитів терміном 37-84 місяці, для інших термінів вона знижена на 0,25-1,5%. [10].

Необхідно відмітити, що АТ «Ощадбанк» самий перший відновив іпотечне кредитування після того, як НБУ знизив облікову ставку, на яку комерційні банки орієнтується при визначенні ціни своїх кредитних продуктів. За словами представника АТ «Ощадбанк», враховуючи потреби населення у житлі (6 млн. українців за оцінками експертів) і неспроможність придбати його на первинному чи вторинному ринках нерухомості, банк вдосконалює іпотечні кредитні продукти у бік їх доступності для населення. Серед таких кредитних продуктів заслуговує на увагу програма «Звісно, 9,99%», яка була запропонована окремим категоріям населення, а саме: медичним працівникам, освітянам, державним службовцям, працівникам національної поліції та державної служби з надзвичайних ситуацій. Особливостями цієї програми є, по-перше, низька фіксована відсоткова ставка (9,99%) на придбання житла протягом усього строку кредитування.

Згідно іншої програми «Звісно, 15», яка користується попитом у населення, останні мають можливість укласти угоду на кредит за ставкою 8% річних при мінімальному авансі 20% на перші 6 місяців, а з наступного, тобто 7-го місяця, встановлена єдина ставка на весь термін – 13,49% річних. Перевага цього кредитного продукту – термін кредитування до 15 років, а також відсутність витрат на страхування життя клієнта.

Наступний кредитний продукт «Звісно, зручно» передбачає фіксовану ставку 13% річних в національній валюті на весь період кредитування – від 1 до 20 років за умови першого внеску від 50% вартості житла. Постійним клієнтам банку, тобто які обслуговуються за зарплатними програмами «Ощадбанку», надається право оформити такий іпотечний кредит під 12,5% річних. При мінімальному авансі від 20% ставка становить 13,49%, а для клієнтів, які отримують заробітну плату через «Ощад», – 12,99%. Також на 1% знижена відсоткова ставка за кредитним продуктом «Звісно, житло». Її величина складає 11,99% на термін кредитування від одного до десяти років при початковому внеску клієнта від 30% вартості житла. При цьому комісії за видачу кредитних коштів не передбачено.

Популярними серед клієнтів банку за останні роки стали кредитні продукти «Теплі кредити», цільова спрямованість яких – утеплення житлових будинків. 35% вартості цих кредитів відшкодовує держава. За результатами вибіркового опитування позичальників було виявлено, що 98,5 % покупців даного кредитного продукту вважають його ефективним і потрібним. Тому 36,3% фізичних осіб-позичальників та 52,9% ОСББ – юридичних осіб придбали його більше 2 разів, а 85,5% фізичних осіб-позичальників та 100% ОСББ хочуть придбати ще раз [11].

За експертними даними АТ «Ощадбанк» входить у п'ятірку топ-банків в Україні за розміром кредитного портфеля і за кількістю клієнтів. Як ми вже зазначили «Ощадбанк» активізує розвиток кредитування як фізичних осіб, так і юридичних осіб. Зокрема банк на сьогодні надає перевагу кредитуванню мікро-, малого і середнього бізнесу, пропонуючи їм інвестиційний кредитний продукт «Доступні кредити: 5-7-9%» для модернізації і розширення підприємницької діяльності. За цією державною програмою банк видав кредити підприємцям мікро-, малого та середнього бізнесу 846 кредитів на суму 1225 млн. грн. За цим показником «Ощадбанк» входить до трійки топ-банків, які є учасниками даної державної програми.

Програма «Доступні кредити 5-7-9%» дозволяє придбати інвестиційний кредит на розвиток бізнесу під 5, 7 або 9%; кредит на поповнення оборотного капіталу під 3%; рефінансування поточної заборгованості під 0%. За галузями в цій програмі брали участь в основному сільськогосподарські, фермерські підприємства, а також підприємства переробної промисловості, будівництва та торгівлі [12].

Якщо представники середнього бізнесу не підпадають під умови цього виду кредитування (за величиною виручки чи видів діяльності тощо) «Ощадбанк» пропонує їм інші вигідні для них кредитні продукти, наприклад за ставкою 12.25% річних для поповнення оборотного капіталу, придбання транспортних засобів або обладнання. Також «Ощадбанк» не забуває і про великий бізнес. Наприклад, у 2020 році ним було прокредитовані великі корпоративні компанії приватної і державної форм власності різних сфер діяльності на суму, яка перевищує 4,6 млрд. грн. [12].

В залежності від стабілізації фінансового стану та зниження відсоткових ставок до рівня рентабельності підприємств інтерес банків до їх кредитування буде супроводжуватися зрос-

танням конкуренції в цьому напрямі розвитку банківського бізнесу. Для того, щоб закріпитись в цьому сегменті фінансового ринку і зміцнити свої позиції АТ «Ощадбанку» треба працювати в напрямку постійного удосконалення кредитної політики і, відповідно кредитних продуктів.

Висновки. Підсумовуючи варто зазначити, що поява нових банківських кредитних продуктів зумовлюється головним чином трьома причинами: розвитком підприємницької діяльності і зміцненням конкуренції на ринку; кризовими явищами (загальними або локального характеру) у банківській системі, що стимулює банки до зміцнення їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності; функці-

онуванням світового фінансового ринку, що дозволяє отримувати інформацію про закордонні кредитні інновації.

Рівень корисності нового кредитного продукту й ступінь його новизни визначається рівнем попиту на цей продукт. Для стимулювання попиту потенційних платоспроможних позичальників банку треба розробити такі механізми кредитування та види кредитів, за яких з'явиться можливість зниження величини спреду відсоткових ставок, обсягів необхідного забезпечення за кредитом, а також скорочення строків розгляду кредитних заявок. Для цього також доцільно спиратися на світовий досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мороз С.В., Мейш В.О. Основні аспекти кредитування на сучасному етапі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 5. С. 116–125. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/24-20.pdf>
2. Волкова Н.І., Вінгора Д.С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. *Modern Economics*. 2020. № 23. С. 37–43. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/23-2020/volkova.pdf>
3. Білик О.І., Голуб Р. Р. Дослідження процесів диверсифікації активів у комерційних банках України. *Регіональна економіка*. 2013. № 4. С. 86–95. URL: http://re.gov.ua/re201304/re201304_086_BilykOI,DrebotNP.pdf
4. Пантелєєва Н.М. Диверсифікація банківського бізнесу: стратегії, продукти та технології. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2011. Вип. 2(11). С. 83–88.
5. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / за ред. О.В. Дзюблюка. Тернопіль : «Вектор», 2012. 462 с.
6. Донець О.Б. Кредитування малого і середнього бізнесу : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2017. 259 с.
7. Вдовенко Л.О. Кредитна політика системно важливих банків в Україні. *Економіка, фінанси менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 73–83.
8. Ощадбанк став партнером Фонду енергоефективності у реалізації програми «Енергодім». URL: <https://eefund.org.ua/oschadbank-stav-partnerom-fondu-energoefektivnosti-u-realizacii-programi-energodim>
9. Наумов С. Портрет українського позичальника. Хто не боїться брати кредити у 2021 році? НВ Бізнес: веб-сайт. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kredit-i-v-oshchadbanku-hto-bere-krediti-gotivkoyu-ipoteku-ta-avtokrediti-novini-ukrajini-50183876.html>
10. Що буде із споживчим кредитуванням у 2021 році: думки експертів. *Banker.ua*: веб-сайт. URL: <https://banker.ua/uk/projects/spozhivche-kredituvannya-v-2021-roci/>
11. Дослідження результативності та економічної ефективності державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв із відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2020 роки за результатами обстеження учасників програми у 2015–2020 рр. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/blocks/Otsinka_TK_14.06.2021.pdf
12. Ощадбанк – лідер серед державних банків за обсягом наданих кредитів «5-7-9%». URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/press-release/705895.html>

REFERENCES:

1. Moroz S.V., Mejsh V.O. (2020) Osnovni aspekty kredytuvannya na suchasnomu etapi [Main aspects of lending at the present stage]. *Visnyk Xmelnyczkogo nacionalnogo universytetu*, no. 5, pp. 116–125. Available at: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/24-20.pdf>
2. Volkova N.I., Vingora D.S. (2020) Problemna kredytna zaborgovanist bankiv Ukrayiny: suchasnyj stan ta napryamy yiyi podolannya [Problem credit debt of Ukrainian banks: current state and directions for overcoming it]. *Modern Economics*, no. 23, pp. 37–43. Available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/23-2020/volkova.pdf>

3. Bilyk O.I., Golub R.R. (2013) Doslidzhennya procesiv dyversyfikaciyi aktyviv u komercijnykh bankax Ukrayiny. [Research of asset diversification processes in commercial banks of Ukraine]. *Regionalna ekonomika*, no. 4, pp. 86–95. Available at: http://re.gov.ua/re201304/re201304_086_BilykOI,DrebotNP.pdf
4. Pantyelyeyeva N.M. (2011) Dyversyfikaciya bankivskogo biznesu: strategiyi, produkty ta texnologiyi [Diversification of the banking business: strategies, products and technologies]. *Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 2(11), pp. 83–88.
5. Dzyublyuk O.V. (ed) (2012) Bankivska systema Ukrayiny: stanovlennya i rozvytok v umovax globalizaciyi ekonomichnykh procesiv [Banking system of Ukraine: formation and development in the context of globalization of economic processes] monografiya [a monograph]. Ternopil: Vektor, 462 p. (in Ukrainian)
6. Donecz O.B. (2017) Kredytuvannya malogo i serednogo biznesu [Lending to small and medium-sized businesses] (PhD Thesis), Irpin: University of State Fiscal Service of Ukraine, 259 p.
7. Vdovenko L.O. (2018) Kredytna polityka systemno vazhlyvykh bankiv v Ukrayini [Credit policy of systemically important banks in Ukraine]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannya nauky i praktyky*, no. 11, pp. 73–83.
8. Oshhadbank stav partnerom Fondu energoefektyvnosti u realizaciyi programy «Energodim» [Sberbank became a partner of the Energy Efficiency Fund in the implementation of the Energodom program]. Available at: <https://eefund.org.ua/oschadbank-stav-partnerom-fondu-energoefektivnosti-u-realizacii-programi-energodim>
9. Naumov S. Portret ukrayinskogo pozychalnyka. Xto ne boyitsya braty kredyty u 2021 roci? [Portrait of a Ukrainian borrower. Who is not afraid to take loans in 2021?] NV Biznes [NV Business]. Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/krediti-v-oschadbanku-hto-bere-krediti-gotivkoyu-ipoteku-ta-avtokrediti-novini-ukrajini-50183876.html>
10. Shho bude iz spozhyvchym kredytuvanniam u 2021 roci: dumky ekspertiv [What will happen to consumer lending in 2021: expert opinions]. Banker.ua. Available at: <https://banker.ua/uk/projects/spozhivche-kredituvannya-v-2021-roci/>
11. Doslidzhennya rezultatyvnosti ta ekonomichnoyi efektyvnosti derzhavnoyi cilovoyi ekonomichnoyi programy energoefektyvnosti i rozvytku sfery vyrobnyctva energonosiyiv iz vidnovlyuvanykh dzherel energiyi ta alternatyvnykh vydiv palyva na 2010–2020 roky za rezultatamy obstezhennya uchasnykiv programy u 2015–2020 rr. [Study of the effectiveness and economic efficiency of the state target economic program of energy efficiency and development of energy production from renewable energy sources and alternative fuels for 2010–2020 according to the results of the survey of program participants in 2015–2020]. Available at: https://sae.gov.ua/sites/default/files/blocks/Otsinka_TK_14.06.2021.pdf
12. Oshhadbank – lider sered derzhavnykh bankiv za obsyagom nadanykh kredytiv «5-7-9%» [Sberbank is the leader among state-owned banks in terms of the volume of loans provided «5-7-9%»]. Available at: <https://ru.interfax.com.ua/news/press-release/705895.html>